

postissa com ací. — ² Cf. també Sainéan, *La Langue de Rabelais* I, 100. — ³ Allí també s'usa *bolina*, que Zaccaria reconeix d'origen «iberico», figura en Dudley (1607) i segons Tommaseo encara se sent en alguns punts. Però Petrocchi dona l'altra com a normal. Maver (*VRom.* v, 222) porta *vento di borino*. — ⁴ A Mallorca el *DFiguera* (1840) ja porta «*anar de borina*, caminar un barco ab el vent de costat, *ir de bolina; bulla, bureo*». — ⁵ Ja en Lope de Vega, i en Quiñones de Benavente: «—Válgate el diablo, amén, por hombronazo! / —La *bolina* que metes! Estás loco? / Yo soy quien todo aqueo tiene en poco, / porque hago mucho más, aunque no hablo» (*Entremeses*, ed. Cotarelo, p. 740). — ⁶ A molts llocs; a Vilacolum, Empordà, l'anoto com a intr. per a 'botzinar' i parlant del «bruel» dels estans (1958); també en tinc nota de Fornells de Menorca (1964). — ⁷ Així mateix en l'olotí M. Vayreda, *Sang Nova* I, iv, 27, veg. la cita en *tap*. En la creació d'aquest col·laboraren sens dubte *bonior* i *botzinar*. — ⁸ Finalment «soroll de baralla» a Tortosa, Vic i Mallorca, *AlcM*, § 7. Sembla que hauria de ser casual la coincidència amb el való antic *burine* «rixer», que ja es troba a Liège el 1285 (Haust; *Rom.* LXIV, 263).

BORINOT, 'insecte himenòpter més gros que l'abella', origen incert; és probable que vingui del verb dialectal *borinar* en el sentit d'«obrir forat», tal com els sinònims locals *bufaforats* i *barrinol* (derivat aquest de *barrinar*), per la propietat de l'insecte d'aplicar-se brogidosament a una cavitat com si volgués enfondir-la; però no és ben clara i probablement no és unitària la font d'aqueix verb *borinar*, en el qual semblen haver-se sumat elements pre-romans i romànics. □ 1.ª doc.: 1575, OPou.

Que ja posa *borinots* «crabro» en la llista dels insectes (p. 89). També en el *DTorra*.¹ El *DAG*. en dona una cita de València, 1802, *borinot*, aplicada a un home pesat. I el mot apareix sovint en diccionaris i escriptors del S. XIX. La pronúncia és amb *bo-* en general en els parlars que distingeixen, especialment els valencians: el tinc anotat així a Nules, Cullera i Tavernes de Valldigna; *AlcM* hi afegeix altres localitats del Centre i Nord valencià, com també a Tremp i a Manacor.²

D'altra banda a Mallorca, si bé sembla que *borinot* també s'usa popularment (almenys a Palma i Manacor) la major part de les dades de l'illa porten una forma *borino*, que ja degué tenir velles arrels. És la que registren els diccionaris *DFgra.* («abejorro»), *Unos Amigos*, *DAmen*.³ L'humorista Sebastià Morro cap a 1853: «tres senyoras forasteras / veren per ses retxilleras, / Carlos quint y Saladino / qu'encalsaven un *borino* / per dins un camp de faveras» (Jq. M. Bover, *Bibl. Escr. Bal.* I, 523.10.9). Se'n citen exs. en escriptors de llenguatge tan pur i conservador com Tomàs Aguiló (1815) i Coloma Rosselló, en un dels seus quadres bucòlics valldemossins: «brunzir d'abelles, vol de *borinos*, gemecs de sínia». M'inclino, doncs, a

posar en fort dubte que sigui una mera regressió moderna de *borinot* (com admet *AlcM*), car també indiquen vell arrelament les moltes accs. recollides per *AlcM* i el *DAmen*, i el fet de ser la forma usada a la part més conservadora (Inca, Artà, *AlcM*). És clar que tampoc es pot assegurar que sigui una romanalla mossàrab, però menys encara s'ha de descartar aquesta possibilitat.⁴

Que *borinot* no és, com s'ha cregut alguna vegada, un mot onomatopèic sinó relacionat amb un verb per a 'fer un forat' em sembla probable tenint en compte especialment —a part d'altres raons que podem deduir de la nomenclatura romànica de l'insecte—⁵ els altres noms d'aquest himenòpter. D'una banda hi ha alguns noms catalans que es refereixen a la propietat del borinot d'aplicar-se tenaçment, sigui al calze d'una flor, sigui a una concavitat del sòl o de la paret, com si volgués eixamplar-les o obrir-hi més forat, cridant alhora l'atenció amb el seu pesat botzineig (d'ací també accs. figurades com 'home pesat, impertinent', 'cast. *moscón*', 'infant bellugadís', 'brogit, borina', mall. *borino* 'insinuació amoïnosa'). Em refereixo a *bufaforats*, nom del borinot en un grup de comarques que va des de l'Empordà al Ripollès, Berguedà, Cardener; i per la costa, des de Figueres fins al Marresme.

D'altra banda l'eivissenc *barrinol* (PzCabrero, «abejorro»): «un *borinot* que entra amb ràpid vol i voldria tornar a sortir --- donant cops contra els vidres interposats: —Un *barrinol*! — es distreuen tots els infants, l'esguard unànime vers l'insecte brunzent» (*L'Any en Estampes*, p. 31).⁶ Tenim, per tant, en aquests dos noms la noció de l'insecte que brunzeix o «bufa» pels forats i que sembla que vulgui obrir-los com una barrina. D'altra banda en el gascò de la costa girondina, en l'original i conservador dialecte del Captalat de Buch, «le mâle de l'abeille» es diu *bourot* (Moureau, *Le Patois de la Teste*). Bona confirmació, doncs, de la dada catalana ja indicada que el vocalisme radical del mot és *bor-* i no *bur-*, i d'altra banda sembla que l'element *-in-* sigui secundari, prescindible.

Com que el verb *borinar* té el significat de 'obrir forat' en els parlars de Mallorca i del Nord-est del Princ. (*AlcM* II, § 1), sentit en el qual es pot derivar clarament del mot pre-romà *borar* (veg. *BORA* i l'apè. *buri*), i com que, al mateix temps, coincideix amb l'homònim que significa 'fer fressa' (*AlcM* II, § 2) fressa de causes diverses però incloent-hi des d'antic la del verb nàutic *borinar*, derivat de *BORINA*, podem creure que com a arrel del derivat *borinot* funcionà aquest verb complex, on el poble percebia alhora, unides inseparablement, les idees de 'fer forat' i de 'fressejar', que totes dues entren alhora en el concepte i visió populars del borinot.

DERIV.: *Borinotejar* [1851, Escrig; 1868]; *borinotada*.⁷

¹ Ja en la 1.ª ed., 1640; «és un *burinot*, no té sino xarra: homo *bombyiius*», l'ed. de 1670 hi afegeix la trad. llatina *fuscus*, i variant gràfica *borinot*. — ² És